

Стандарди и процедури за работа на Кризен центар за жртви на сексуално насилство

јуни, 2019

Издавач:

ХЕРА - Асоцијација за здравствена едукација и истражување

Автор:

Весна Матевска

Уредничка:

Маја Балшиќевска

Дизајн и внатрешно уредување:

Григор Унковски

Лектура:

Виолета Танчева-Златева

Програмата е финансирана
од Европската Унија

Овој документ беше подготвен во рамките на проектот „Техничка помош на Владата и на организациите на граѓанското општество за решавање на недостатоците во обезбедувањето услуги и усогласување со минималните стандарди утврдени со Конвенцијата на Советот на Европа за спречување и борба против насилството врз жените и семејно насилство“ имплементиран од ХЕРА – Асоцијација за здравствена едукација и истражување, во рамки на Регионалната програма на ЕУ - UN Women „Спречување на насилството врз жените во Западен Балкан и Турција: Имплементирање на норми – промена на ставови“.

Овој документ беше изработен со финансиска поддршка на Европската Унија. Сите содржини во него се единствена одговорност на ХЕРА и не нужно ги одразуваат ставовите на Европската Унија. Содржината на овој документот не нужно ги одразува ставовите на UN Women, Извршниот одбор или земјите-членки на Обединетите нации. Ознаките во овој документ не подразбираат мислење за правниот статус на која било земја или територија, или нејзините органи или за ограничување на границите. Текстот не е уреден според официјалните стандарди за објавување и UN Women не прифаќа никаква одговорност за грешки.

Терминот сексуално насилство е општ назив што се користи за да се означат неколку различни видови злоупотреба, кои имаат врска со сексуалноста – почнувајќи од непосакувано „додворување“ и шеги со сексуална конотација до силување, кое може да го врши непознат, цела група, познато лице или член на семејството.

Според Конвенцијата на Советот на Европа за спречување и борба против насилството врз жените и домашното насилство (член 3б)¹, сексуалното насилство, вклучувајќи го и силувањето, се дефинира како: вагинална, анална или орална пенетрација од сексуална природа со кој било телесен дел или предмет во телото на друго лице без негова/нејзина согласност; други акти од сексуална природа со лице без негова/нејзина согласност; наведување друго лице да се вклучи во акти од сексуална природа со трето лице без негова согласност. На глобално ниво, Светската здравствена организација го дефинира сексуалното насилство како секој сексуален акт или негов обид, несакани сексуални коментари, трговија, применувајќи сила, од страна на кое било лице, без разлика на врската/сродството со жртвата, во која било околина, вклучувајќи ги, но не ограничувајќи се на домот и работното место².

Форми на сексуално насилство се:

Сексуален напад – претставува сексуален акт што не е доброволен и што се остварува по пат на присила со заканување или со употреба на физичка сила³.

Силување – е намерен акт на насилство и претставува манифестација на моќ, контрола и доминација, а не на неконтролирана сексуална возбуда или желба. Силувањето може да се јави во повеќе форми, и тоа: силување во брак или интимна партнерска врска, силување од познато или непознато лице, групно силување и силување во војна⁴.

Сексуална експлоатација – е поим кој означува каква било постојна злоупотреба или обид за злоупотреба на положбата на ранливост на едно лице, позицијата на нееднаква моќ или злоупотреба на довербата за сексуални цели, вклучувајќи, но не ограничувајќи се на профитирање од финансиски, социјален или политички аспект. Во оваа категорија може да влезат и некои видови на „присилна проституција“⁵.

Сексуално вознемирување (на јавни простори и на работно место) – е секој облик на несакано вербално, невербално или физичко однесување од сексуален карактер, со цел или последица повреда на достоинството на едно лице, особено кога се создава застрашувачка, непријателска, деградирачка, понижувачка или навредлива атмосфера⁶.

Сексуална злоупотреба – реално или заканувачко физичко наметнување од сексуална природа, вклучувајќи несоодветно допирање, присилно или под нееднакви или принудни услови⁷.

Сексуална злоупотреба на дете – претставува секој чин во кој детето се користи за сексуално задоволување, т. е. полови односи/интеракции со дете од страна на возрасен или постар малолетник. Формите на сексуална злоупотреба на деца вклучуваат барање или наведување на детето на сексуални активности (без разлика дали активност ќе се случи или не), непристојно покажување на гениталии пред детето, прикажување порнографија пред детето, сексуален контакт со дете, физички контакт со гениталиите на детето, гледање на гениталиите на детето (без физички контакт) или користење на дете за производство на детска порнографија⁸.

¹ Конвенцијата на Советот на Европа за спречување и борба против насилството врз жените и домашното насилство, Council of Europe, 2011 https://rm.coe.int/168046253a2World-report-on-violence-and-health,Chapter-6,Sexual-Violence,World-Health-Organization,2002https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/global_campaign/en/chap6.pdf

³ Peter Cameron, George Jelinek, Anne-Maree Kelly, Anthony F. T. Brown, Mark Little (2011). Textbook of Adult Emergency Medicine E-Book. Elsevier Health Sciences. p. 658. ISBN 978-0702049316. Retrieved December 30, 2017.

⁴ "Sexual violence chapter 6", World Health Organization. 2002. Retrieved 5 December 2015. https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/global_campaign/en/chap6.pdf

⁵ WHO Sexual Exploitation and Abuse Prevention and Response - Policy and procedures, March 2017 https://www.who.int/about/ethics/sexual-exploitation_abuse-prevention_response_policy.pdf

⁶ "Sexual violence chapter 6", World Health Organization. 2002. Retrieved 5 December 2015. https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/global_campaign/en/chap6.pdf

⁷ "Sexual violence chapter 6", World Health Organization. 2002. Retrieved 5 December 2015. https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/global_campaign/en/chap6.pdf

⁸ Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse, Lanzarote, 2007 <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/0900001680084822>

Обичајни форми на сексуално насилство – се дел од формите на насилство какви што се присилен брак и детски бракови. Присилни бракови се бракови во кои едната или двете страни не се согласни да стапат во брачна заедница. Најчесто тоа е жена или девојка, која понатаму трпи сексуално насилство во бракот. Детските бракови се бракови во кои барем една од страните е лице под 18 години. Детските бракови се сметаат за форма на присилен брак, кога барем една од страните нема своја слободна и целосна согласност да стапи во брак. Во овие случаи најчесто девојчиња се жртви на сексуално насилство и силување.⁹

Сексуално насилство како тактика на војување и тортура – претставува злосторство против човештвото од сексуална природа, вклучувајќи силување, сексуално ропство, присилен абортус или стерилизација или други форми за спречување на раѓање, принудна бременост, присилно раѓање и присилно одгледување деца.¹⁰

Сексуално насилство врз стари лица – претставува сексуален контакт со старо лице од каков било вид, на кое лицето не се согласило. Тука спаѓаат сите постапувања со стари лица кои значат намерна или ненамерна злоупотреба, како и запоставување поради кое може да се случи сексуално насилство врз старо лице.¹¹

ОПИС НА ЦЕНТАРОТ/ УСЛУГАТА

Овој документ содржи стандарди и процедури за постапување во Кризен центар за жртви на сексуално насилство.

Во Кризниот центар за жртви на сексуално насилство се обезбедува специјализирана услуга која вклучува кризно и долготрајно специјализирано советување, психо-социјална поддршка и третман, застапување на жртви на сексуално насилство, особено жени и девојки од сите возрасти кои доживеале каква било форма на сексуално насилство.

Кризниот центар за сексуално насилство треба да ги промовира и застапува потребите и интересите на жените и девојките кои се соочуваат со сексуално насилство, преку обезбедување на локална и специјализирана услуга, чија крајна цел е елиминирање на сексуалното насилство и последиците од сексуално насилство.

Кризниот центар за жртви на сексуално насилство треба да се раководи од граѓанска организација. Организацијата која раководи со Кризен центар за жртви на сексуално насилство треба да работи на континуирано подигање на свеста за преваленцијата и за влијанието на сексуалното насилство и да се бори против неговата социјална толеранција. Исто така, треба да работи со владините институции и донесувачите на одлуки за обезбедување на соодветни политики и програми за жртвите на сексуално насилство, како и за воспоставување на услуги за сексуално насилство кои ќе бидат достапни за сите жени и девојки, вклучувајќи ги и жените од ранливите категории (жените со попреченост, припадничките на етничките заедници, жените од руралните средини, жените кои употребуваат дроги, сексуалните работнички, мигрантките, лезбијките, бисексуалките и трансродовите луѓе, жените кои живеат со ХИВ, самохраните мајки, Ромките, жените кои живеат во сиромаштија, старите лица, бездомничките и други категории на ранливи жени). Освен тоа, организацијата мора да обезбедува континуирана обука за родово сензитивен пристап кон жртвите на сите вработени (не само на оние кои ја даваат услугата) кои работат на програмата за родово засновано насилство и сексуално насилство.

⁹ Child, early and forced marriage, including in humanitarian settings, OHCHR, 2015 <https://www.ohchr.org/EN/Issues/Women/WRGS/Pages/ChildMarriage.aspx>

¹⁰ Rape: Weapon of war, OHCHR 2018, <https://www.ohchr.org/en/newsevents/pages/rapeweaponwar.aspx>

¹¹ World report on violence and health, CHAPTER 5, Abuse of the elderly, WHO 2002, https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/global_campaign/en/chap5.pdf

ПРИНЦИПИ НА РАБОТА

▪ **Родова перспектива и пристап**

Услугите вклучуваат соодветен пристап, базиран врз информации релевантни за корисниците/чките, кој ги препознава родовите динамики, влијанијата и последиците од насилството врз жените, во рамките на човековите права и еднаквоста, вклучувајќи и разбирање на насилството врз жените како причина и како последица на нееднаквоста меѓу мажите и жените.

▪ **Разбирање на сексуалното насилство и неговото влијание**

Услугите покажуваат соодветен и информиран пристап, релевантен за нивните корисници на услуги, кој ги препознава и разбира динамиката и влијанието на сексуалното насилство, во рамки на рамноправноста, родовата еднаквост и рамката за човекови права.

▪ **Безбедност, сигурност и човечко достоинство**

Услугите да осигурат дека при сите интервенции им даваат предност на безбедноста, сигурноста и достоинството на корисниците/чките на услугите и персоналот.

▪ **Специјализирани услуги**

Знаењето и основните вештини на персоналот, како и облиците на давање услуги се специјализирани, соодветни и приспособени на специфичните потреби на корисниците/чките на услугите.

▪ **Разновидност и правичен пристап**

Давателите на услугите ја почитуваат разновидноста на корисниците/чките и применуваат антидискриминарачки практики. Давањето на услугите треба да биде бесплатно и географски еднакво распределено на територијата на целата држава. Освен тоа, треба да има кризни услуги што ќе бидат достапни 24/7.

▪ **Застапување и поддршка**

Центарот обезбедува услуги за застапување на корисниците и корисничките за индивидуални случаи и системско застапување пред надлежните институции со цел поддршка и промоција на потребите и правата на корисниците и корисничките.

▪ **Зајакнување**

Услугите треба да се обезбедат на начин кој ќе осигури дека корисниците/чките можат да ги искажат сопствените доживувања; тие треба да бидат запознати со своите права и да носат одлуки во околина која ги поддржува и се однесува кон нив со достоинство, почит и чувствителност.

▪ **Учество и консултации**

Услугите го промовираат учеството на корисниците/чките при развојот и оценување на услугата.

▪ **Доверливост**

Услугите го почитуваат правото на доверливост на корисниците/чките и ги известуваат за ситуации во кои тоа право може да биде ограничено.

▪ **Координиран одговор**

Услугите се обезбедуваат во рамките на релевантна меѓуинституционална соработка и координација.

▪ **Извршителите на насилство да одговараат за своите дела**

Услугите се базираат врз вербата и почитта кон жртвите и врз тоа дека извршителите на насилството ќе одговараат за своите дела.

▪ **Управување и отчетност**

Персоналот кој ги дава услугите, треба да е соодветно обучен, редовно надгледуван и да добива целосна и постојана поддршка. Услугите кои се даваат се квалитетни и навремени.

▪ **Итност и должно внимание**

Услугите треба да се обезбедат согласно принципите и законските обврски за итност и должно внимание, со цел заштита на правата, интересите и потребите на жртвата.

ОПШТИ (ОСНОВНИ) МИНИМУМ СТАНДАРДИ¹²

Почит и достоинство и доверливост на лични податоци

Корисникот/чката на услугата има право да биде третиран/а со почит и достоинство во секое време. Доверливоста мора да биде гарантирана. Каква било пишана или усна комуникација или друг вид на информации преку кои може да се идентификува корисникот/чката треба да бидат проследени понатаму само со негова/нејзина согласност.

Единствените исклучоци се:

- Да се заштити корисникот/чката, кога постои причина да се верува дека неговиот/нејзиниот живот, здравје или слобода се загрозени.
- Да се заштити безбедноста на другите, кога има причина да се верува дека се изложени на ризик.

Правилата за доверливост треба да им бидат објаснети на корисниците/чките пред да им биде обезбедена каква било услуга.

Пожелно е целокупната документација која се води за корисниците/чките да се чува заклучена на сигурно место и да биде достапна само за овластени лица. Доколку се води електронска документација, таа треба да биде заштитена со лозинка, достапна за овластено лице. Давателите на услугите треба да имаат правила за добивање на писмена согласност во случај на проследување на доверливи информации и персоналот мора да биде обучен за ова.

Контактот лице во лице треба да се остварува во безбедна, чиста и удобна средина.

Заштита и безбедност

Сигурноста и безбедноста треба да бидат на прво место. Ова се однесува на безбедноста на корисникот/чката, децата или друго ранливо лице поврзано со случајот, како и на безбедноста на персоналот кој ја дава услугата. Безбедноста не е само моментална физичка заштита, туку и психо-социјалната безбедност, вклучувајќи ја и социјалната инклузија. Кризните услуги треба да бидат достапни и пристапни 24 часа на ден, 365 дена од годината. Услугите треба да бидат засновани врз холистички пристап и да се раководат од потребите на корисниците/чките.

Персоналот што обезбедува услуги треба да е компетентен да го обезбеди она што му е потребно на корисникот/чката, а кога тоа е невозможно, да го упати до релевантна институција или услуга.

Сервисите треба да бидат географски еднакво распределени на подрачја/региони и според бројот на население.

Достапност/пристапност на услугите

Услугите треба да се достапни/пристапни за сите жени. Тоа може да бара проширување на опсегот и адаптација на обезбедувањето на услугите на потребите на корисничките и развивање на специјализирани услуги (за мигрантки, етнички малцинства или жени со попреченост). Услугите треба да имаат усвоено антидискриминаторски политики и да нудат еднакви можности и почит кон персоналот и корисничките. Услугите треба да се обезбедуваат бесплатно.

Преведувачите, вклучувајќи ги и толкувачите на знаковен јазик кои ќе бидат ангажирани, задолжително мора да бидат обучени за справување со насилство и да потпишат договори за доверливост. Понатаму, давателите на услуги треба да се осигурат дека нивните објекти се достапни за жени со физичка попреченост и дека услугите се достапни за жени со аудитивна и когнитивна попреченост. Опсегот треба да опфаќа и други ранливи групи (мигрантки, лезбијки, сексуални работнички).

Сите сервиси треба да се стремат кон проширување на пристапот и поврзување со сервиси кои нудат специјализирани услуги на малцинските групи – вмрежување. Кога е невозможно да се обезбеди бесплатна услуга, документот за наплата треба да се издаде под јасен услов дека обезбедувањето на услугата нема да биде повлечено врз основа на неможноста на корисничката да плати.

Заштита на деца

Давателите на услуги треба да внимаваат на потребите на децата на корисничките и нивните специфични одговорности, почитувајќи ги младите девојки и жени. Децата не треба да бидат користени за споделување на доживувањата и емоциите на родителите/мајките, односно не смее да бидат користени како преведувачи и/или толкувачи.

Пожелно е да се обезбеди придружно специјализирано обезбедување за девојчиња и млади девојки. Услугите треба да имаат политики за заштита на децата, а персоналот треба да биде обучен за тоа.

При работа со деца, Кризниот центар мора да има усвоено протокол за работа со деца, кој ќе содржи формулар со информирана согласност за работа со малолетно лице, наменет за родител или старател на детето.

Обучен персонал за постапување

Персоналот треба да биде соодветно квалификуван и обучен:

- Минимален почетен и тековен тренинг (обуки) во траење од 30 часа треба да бидат дел од договорот за работа; почетниот тренинг (обука) треба да вклучува разбирање на родовата динамика на насилството, на свесноста за различните форми на насилство врз жените, антидискриминација и различности, гарантирани права и права на благосостојба.
- Лицето кое врши прием на жртвите и го води случајот на жртвата и нејзиното досие треба да биде дипломиран социјален работник или дипломиран психолог;
- Лицето кои дава советувајќи и психотерапевтски услуги треба да биде психолог или психијатар што по дипломирањето се стекнал со сертификат за завршена дополнителна едукација во траење од 4 до 5 години од признат психотерапевтски правец и со посебна лиценца издадена од Комората за психолози.

Овие стандарди се однесуваат и на сите релевантни професионалци во владините и невладините организации. Професионалците од невладините организации треба да бидат обучувачи на ваквите обуки.

Услугите во Кризниот центар за жртви на сексуално насилство треба да ги обезбедуваат жени; треба да има женски персонал како надворешни соработници, толкувачи на знаковен јазик, медицински персонал и полициски службеници, преведувачи на јазиците на малцинствата.

Пожелно е давателите на услуги да осигурат дека нивниот персонал е во тек со актуелните истражувања и добри практики. Персоналот треба редовно да биде надгледуван и да му се дава поддршка. Изборот на персоналот треба да отсликува разновидност.

Зајакнување

Корисниците/чките на услуги треба да бидат запознати со своите права, односно со тоа кои услуги имаат право да ги добијат и кои се нивните човекови права.

Правото на корисникот/чката на услугата за добивање информација и поддршка не смее да зависи од доставување на официјални оплаки/тужби или од давање согласност за вклучување во какви било програми, групи или услуги.

Корисникот/чката на услугата треба да има доволно време за согледување на добиените податоци, со цел носење на информирана одлука.

Сите информации и совети треба да бидат засновани врз моделот за зајакнување на правата на жртвата:

- Мора да се бара согласност поткрепена со информации пред преземање на какви било дејствија или процедури;
- Сите даватели на услуги треба да ги имаат во прв план најдобрите интереси на корисниците на услугата;
- Право на корисникот/чката на услугата е да донесе самостојна одлука дали случајот ќе го пријави во полиција.

Корисниците/чките на услуги треба да имаат право на пристап до своите документи, како и да дадат коментари и барања за нивна измена или дополнување.

Давање услуги

Услугите дадени од невладините организации треба да бидат независни, одржливи, да немаат користољубива цел и да бидат способни за давање на долготрајна поддршка.

Личниот контакт треба да биде во безбедна, чиста и комотна средина.

Сите услуги треба да бидат засновани врз родово разбирање на насилството како причина и последица на женската нееднаквост.

Давателите на услуги треба да се вклучат во развивање на свесноста во заедницата со цел промена на условите кои го прават насилството прифатливо.

Услугите треба да се развиваат со внимание за потребите на корисникот на услугата; потребно е активно барање на гледиштата на корисниците на услугите, но и нивно земање предвид, што е клучен дел од редовните процедури за мониторинг.

Услугите треба:

- Да имаат јасни процедури за поплаки;
- Центарот/услугата треба да има прирачник/правилник за мултисекторска соработка;
- Протоколи и меморандуми за разбирање со клучните надворешни агенции.

Податоците треба да се собираат и чуваат на систематски начин согласно природата на повредата, на начин со кој не се повредува правото на доверливост на корисникот на услугата.

СПЕЦИФИЧНИ/ПОСЕБНИ СТАНДАРДИ¹³

Простор и технички услови

Еден кризен центар за жртви на сексуално насилство треба да располага со најмалку 65 м² простор, во кој има 4 простории од 20 м², кујна и тоалет:

- 3 простории наменети за прием и процена на корисници и со СОС-линија (опремен со компјутер, канцелариско биро со стол, печатач и скенер, телефон и интернет, дополнително посебна телефонска линија за СОС, метален шкаф со клуч за доверливи податоци);
- Простор од 15 м² наменет за индивидуално советување и психотерапија на корисници (опремен со маса и најмалку 2 стола);
- Простор од 30 м² наменет за групно советување и групна поддршка (опремен со 10 стола и канцелариски материјали, помошни материјали за работа какви што се вреќа за боксирање, мека палка, перници, подлоги за релаксација).

Просторот мора да биде физички достапен за корисници со попреченост. Ова е во согласност со Законот за градење („Службен весник на Република Македонија“ број 130/09), Правилник за начинот на обезбедување на непречен пристап, движење, престој и работа на лицата со попреченост до и во градбите. Во Анексот на страница 26 посочени се клучните членови за овој тип на сервис.

Видови на услуги кои ги обезбедува центарот

1. Анонимна, бесплатна телефонска СОС-линија, која ќе дава 24-часовна поддршка 7 дена во неделата. Во оваа услуга може да се вклучи систем на препраќање на повиците до Национална СОС-линија за родово базирано насилство, доколку центарот не ја дава оваа услуга. Притоа, Националната СОС-линија треба да обезбеди информација за работното време на центарот. Центарот мора да работи во точно означени работни часови, предвидени како негово работно време. СОС-линијата мора да обезбеди поддршка за секаков вид на сексуално насилство кој вклучува, но не е ограничено на: обид за силување, групно силување, силување со туѓ објект, силување во брак, сексуален напад, сексуално вознемирување, содомија (полово општење со животни), орално општење, инцест, сексуално вознемирување и злоупотреба на деца, подведување деца во сексуални активности, други полови дејствија врз деца.
2. Индивидуално советување, или обезбедување услуга лице во лице во форма на психо-социјално советување. Оваа услуга мора да ја врши психотерапевт/советувач.
3. Групно советување, или обезбедување услуга на групи корисници, кое е водено од стручно лице психотерапевт. Оваа услуга мора да ја врши психотерапевт/советувач во форма на група за поддршка и/или групна психотерапија.
4. Услуги за придружување, или обезбедување услуга во форма на физичка придружба и поддршка на жртви на сексуално насилство при закажани прегледи и други настани надвор од Кризниот центар:
 - 24-часовна придружба и поддршка, или обезбедување 24-часовна услуга за физичка придружба и поддршка на жртви на сексуално насилство до Центарот за нивно упатување, потоа до полиција, болница, при судски процеси и рочишта итн.
5. Застапување, или услуга за застапување на жртвата пред други институции или индивидуи во нејзино име.
6. Информации и упатување, или обезбедување информации за сексуално насилство, други институции, права, полициски процедури, медицински процедури, социјални услуги, услуги за заштита на деца, пристап до бесплатна правна помош, други центри за сексуално насилство – Центар за жртви на сексуално насилство (засолниште), Центар за упатување на жртви на сексуално насилство, услу-

¹³ Kelly L., Combating violence against women: minimum standards for support services, Service-specific standards, 2008 [https://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/source/eg-vaw-conf\(2007\)study%20rev.en.pdf](https://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/source/eg-vaw-conf(2007)study%20rev.en.pdf)

ги за семејно насилство, услуги за деца жртви на насилство, програми за вработување и економско осамостојување итн.

7. Едукативни програми за заедницата, или активности за подигнување на свеста како што се работилници, презентации, дебати, форуми и трибини на теми поврзани со сексуалното насилство и услугите поврзани со него.

Вработени, даватели на услуги и волонтери/ки

Во Кризниот центар за жртви на сексуално насилство треба да има вработено најмалку едно стручно лице (социјален работник или психолог), кое ќе врши прием и процена на корисниците, но и ќе обезбедува давање информации и упатување, како и придружба и поддршка.

Најмалку 2 психотерапевти/советувачи со помината програма за работа со жртви на сексуално насилство, кои ќе вршат индивидуално и групно советување.

Најмалку 3 операторки (социјален работник, психолог, педагог) на СОС-линија, кои треба да бидат жени и од кои една мора да дава услуги на албански јазик, или на друг локален јазик согласно Законот за јазици.

Вработените, давателите на услуги и волонтерите во центарот треба да имаат поминато обуки со траење од најмалку 30 часа, за:

- Родови аспекти на насилството врз жените (вклучувајќи и сексуална злоупотреба на деца);
- Доверливост;
- Принципи за работа во кризен центар за жртви на сексуално насилство;
- Постапување согласно Стандардните оперативни процедури (СОП) за обезбедување сеопфатен мултисекторски одговор во центрите за упатување на жртвите на сексуално насилство;
- Разновидност;
- Влијанијата и значењето на сексуалното насилство, вклучувајќи ја и траумата;
- Активно слушање;
- Процена на ризикот;
- Зајакнување/омокнување.

Вработените, давателите на услуги и волонтерите/ките треба постојано да имаат пристап до материјали за обука за процена или интервенција, како и до список на средствата и постапките кои ги имаат на располагање. Сите волонтери/ки треба да имаат минимален број часови (8) на континуирана обука на работно место годишно за да го задржат волонтерскиот статус.

- Центрите треба да обезбедат сигурност и безбедност за корисниците на услугите и на вработените/волонтерите и волонтерките.
- Треба да постојат протоколи за самоубиствени повици и кризи.

ПРИЛОЗИ

Формулари пополнувани од корисникот:

1. Изјава за согласност за давање податоци,
2. Изјава за согласност за третман во кризен центар за жртви на сексуално насилство,
3. Прашалник за текот на третманот, добиените услуги и постигнати резултати.

Листи за евиденција пополнувани од давателите на услуги од советувањето

1. Табела за следење на стандардот за психо-социјална интервенција и третман во кризен центар за жртви на сексуално насилство,
2. Пријавен лист,
3. Социјална анамнеза,
4. План за психо-социјална интервенција и третман во кризен центар за жртви на сексуално насилство,
5. Извештај од советувањето,
6. Бележник на средби и работилници,
7. Формулар за Извештај за резултатите од третманот во кризен центар за жртви на сексуално насилство,
8. Предлог – Групни правила,
9. Анекс – Обезбедување физичка пристапност на Кризниот центар за лица со попреченост.

ИЗЈАВА ЗА СОГЛАСНОСТ ЗА ДАВАЊЕ ПОДАТОЦИ

Врз основа на Законот за заштита на лични податоци („Службен весник“ бр. 7/2005; 103/2008; 124/2010 и 135/2011), со ова ја изразувам мојата согласност за користење на моите лични податоци за евиденција на корисници по ризици и демографски обележја.

Потпис на лицето кое дава изјава:

Име и презиме на стручниот работник,
кој ја зема изјавата:

**Датум на пополнување
на изјавата**

/ / / / / / / /

**ИЗЈАВА
ЗА СОГЛАСНОСТ ЗА ПСИХО-СОЦИЈАЛНА ИНТЕРВЕНЦИЈА И ТРЕТМАН
ВО КРИЗЕН ЦЕНТАР ЗА ЖРТВИ НА СЕКСУАЛНО НАСИЛСТВО**

Од _____,

со живеалиште на ул. _____ од _____

тел. за контакт: _____

Изјавувам дека своеволно се согласувам да добивам третман во кризен центар за жртви на сексуално насилство, кој ќе се состои од индивидуални и групни средби.

Се согласувам да соработувам со давателите на услуги во изготвувањето на планот за психо-социјална интервенција и третман, како и во реализација на активностите предвидени со тој план.

Воедно изјавувам дека сум информиран/а за Правилата за однесување во група и дека ќе се придржувам кон нив.

Потпис на лицето кое дава изјава:

Име и презиме на стручниот работник,
кој ја зема изјавата:

**Датум на пополнување
на изјавата**

/ _ / _ / _ / _ / _ / _ / _ /

ПРАШАЛНИК
ЗА ТЕКОТ НА ТРЕТМАНОТ, ДОБИЕНИТЕ УСЛУГИ И ПОСТИГНАТИТЕ РЕЗУЛТАТИ

Почитувани

Ве молиме да го дадете своето мислење за текот на третманот во Советувалиштето и за услугите кои ги добивте. Вашето мислење ќе ни помогне да го подобриме квалитетот на нашите услуги.

Ви благодариме!

Да се заокружи еден број пред понудените одговори.

1) Дали бевте вклучени во планирање на активностите?

1. Целосно бев вклучен/а
2. Делумно бев вклучен/а
3. Воопшто не бев вклучен/а

2) Колку добиениот третман Ви помогна во надминување на состојбата?

1. Третманот имаше голем удел во надминување на состојбата
2. Третманот делумно помогна во надминување на состојбата
3. Третманот воопшто не помогна во надминување на состојбата

3) Определете го задоволството од добиениот третман

1. Многу сум задоволен/на
2. Задоволен/на сум
3. Ниту сум задоволен/на ниту сум незадоволен/на
4. Незадоволен/на сум

4) Определете го задоволството од односот на стручното лице

1. Многу сум задоволен/на
2. Задоволен/на сум
3. Ниту сум задоволен/на ниту сум незадоволен/на
4. Незадоволен/на сум

5) Ваши сугестии, предлози и забелешки

Датум и место

ТАБЕЛА ЗА ИСПОЛНЕТОСТ НА СТАНДАРДОТ

ЗА ПСИХО-СОЦИЈАЛНА ИНТЕРВЕНЦИЈА И ТРЕТМАН ВО СОВЕТУВАЛИШТЕ ЗА ЖРТВИ НА СЕМЕЈНО НАСИЛСТВО

ИНДИКАТОРИ ЗА ИСПОЛНЕТОСТ НА СТАНДАРДОТ	Да	Не	Забелешки
Простор и опрема			
Центарот има посебна просторија во која давателите на услуги ја реализираат работа со жртвите на сексуално насилство.			
Психо-социјалната помош и третман на деца жртви на сексуално насилство се реализира во соодветни просторни услови приспособени за работа со деца.			
Центарот е пристапен за лица со телесна попреченост и пречки во движењето.			
Центарот има соодветна канцелариска, техничка, информатичка опрема и соодветни дидактички материјали за непречено спроведување на психо-социјална интервенција и третман (со возрастни и деца) жртви на сексуално насилство.			
Кадри			
Услугите ги даваат женски стручни лица (даватели на услуги) од следните профили: психолог и/или социјален работник, и психоперапевти кои имаат специјализирани обуки за работа со жртви на сексуално насилство.			
Центарот, кој обезбедува и психотерапевтски третман, има терапевт/и со најмалку 500 часа едукација од областа на психотерапијата.			
Давателите на услуги кои обезбедуваат психо-социјалната помош и поддршка на деца жртви на сексуално насилство ги почитуваат обврските кои се уредени со Законот за правда за децата (Петти дел) и Заедничкиот протокол за постапување во случај на злоупотреба и занемарување на деца, како и со Процедурите за постапување на Меѓусекторскиот тим за заштита на деца жртви на насилство.			
Процедури			
Жртвата на сексуално насилство е информирана за начинот на работа и е согласна за психо-социјална интервенција и третман.			
При советувавшната работа со жртвите се обезбедува атмосфера на сигурност, безбедност и неосудување.			
Давателите на услуги ја евидентираат својата работа во соодветна и усогласена евиденција и документација.			
Работата на центарот е надгледувана, следена и стручно оценета.			
Програма за работа			
Центарот има Програма за психо-социјално советување на жртвите на сексуално насилство.			
Давателите на услуги во центарот имаат континуирани обуки за работа со жртви на сексуално насилство.			

Пријавен лист на лице жртва на сексуално насилство

Датум (на прв прием)	
Давател на услуга (организација)	

Дали за првпат се пријавува насилството (да се заокружи број)

1. Да	2. Не (кој пат се јавува)
--------------	----------------------------------

Пријавувањето – упатувањето во Советувалиште е (да се заокружи број)

☐ Самоиницијативно, од жртвата ☐ Од ЦСР ☐ МВР/Полиција ☐ Здравствена институција	☐ Центар за упатување на жртви на сексуално насилство (Скопје, Тетово, Куманово) ☐ Невладина организација ☐ Лице кое имало сознание за случај на сексуално насилство
---	---

Податоци за жртвата

Реден број	
Возраст	☐ 1 – 9 ☐ 10 – 17 ☐ 18 – 30 ☐ 30 – 45 ☐ 45 – 65 ☐ Над 65 години
Пол/Род	☐ Женски ☐ Машки ☐ Друго
Етничка припадност	☐ Македонска ☐ Албанска ☐ Влашка ☐ Ромска ☐ Српска ☐ Друго ☐ Турска ☐ Бошњачка
Државјанство	
Статус на емигрант	
Место на живеење според лична карта	
Сопственост на живеалиштето	

Сегашна адреса		
Телефон за контакт		
Партнерски статус	☐ Мажена/женет ☐ Вдовица/вдовец ☐ Немажена/неженет	☐ Партнерска врска ☐ Разведена/разведен ☐ Вонбрачна заедница
Образование	☐ Без образование ☐ Незавршено образование ☐ Основно ☐ Средно ☐ Висока стручна школа	☐ Високо ☐ Специјално основно ☐ Специјално средно ☐ Магистратура ☐ Докторат
Работен статус на лицето жртва	☐ Вработено ☐ Самовработено ☐ Невработено ☐ Ученик/студент	☐ Пензионер ☐ Лице со одземена деловна способност ☐ Друго _____
Деца/возраст/пол		
Врска меѓу сторителот и жртвата (да се подвлече)	☐ Сопруг/сопруга ☐ Интимен/на партнер/партнерка ☐ Поранешен/на сопруг/сопруга ☐ Вонбрачен/на партнер/партнерка ☐ Поранешен/на партнер/партнерка	☐ Мајка/Татко ☐ Свекор/Свекрва ☐ Брат/Сестра ☐ Син/Ќерка ☐ Друго _____
Лице со попреченост/вид на попреченост	☐ Физичка попреченост ☐ Интелектуална попреченост ☐ Оштетување на вид и слепило ☐ Оштетување на слух и глувост ☐ Телесна/физичка попреченост ☐ Комбинирани попречености ☐ Проблеми во менталното здравје	

ПОДАТОЦИ ЗА НАСИЛСТВОТО

Вид на насилство (да се заокружи еден или повеќе од понудените одговори)

- Сексуален напад
- Силување
- Сексуална експлоатација
- Сексуално вознемирување
- Сексуална злоупотреба
- Сексуална злоупотреба на дете
- Сексуално насилство како тактика на војување и тортура
- Друг вид на родово заснова насилство: _____

Времетраење на насилството (да се заокружи еден од понудените одговори)

- првпат
- месеци
- години

Процена на степенот на ризик на жртвата (да се заокружи еден од понудените одговори)

- низок
- среден
- висок

Препорака за итност на случајот (да се заокружи еден од понудените одговори)

- да
- не

Податоци за услугата

Услуга

- Психосоцијална интервенција
- Психосоцијален третман
- Терапевтски третман
- Друго: _____

Образложение/процена на потребите од услугата

СОЦИЈАЛНА АНАМНЕЗА

Општи податоци:

Име и презиме:

Датум и место на раѓање:

Адреса и телефон:

Податоци за родители, детство, образование, стручна подготовка, дополнителна едукација и оспособување, вештини и знаења, вработеност, брачна состојба, лица кои се блиски со клиентот или имаат влијание врз неговиот живот, однос кон себе, семејството, работата, организација на животот, активности, слободно време, интереси и склоности.

Податоци за семејството:

Здравствена состојба:

Материјална состојба:

Станбена состојба:

Податоци за настанот (доживеано насилство):

Мислење на социјалниот работник:

Предлог на социјалниот работник:

Датум и место:

Социјален работник:

ИЗВЕШТАЈ ОД СОВЕТУВАЊЕТО¹⁴

Работата ја реализира:

име и презиме / профил на стручно лице

Датум	Реализирани активности

¹⁴ Извештај од советувањето или Лист за бележење индивидуални средби со корисникот на советувајќи услуги е наменет за лесен и брз преглед на дневни, неделни и месечни активности на стручното лице во советувајќето.

БЕЛЕЖНИК НА СРЕДБИ И РАБОТИЛНИЦИ СО КОРИСНИКОТ НА СОВЕТУВАЛИШНИ УСЛУГИ

Датум	Забелешки: вид на средба (процена/работилница), обработувана тема, соработливост, договорени активности со жртвата, дадени насоки и препораки за следната средба кои жртвата/другите членови од социјалната и семејната средина треба да ги исполни, индивидуални постигнувања...

**ИЗВЕШТАЈ ЗА РЕЗУЛТАТИТЕ ОД ТРЕТМАНОТ
ВО КРИЗЕН ЦЕНТАР ЗА ЖРТВИ НА СЕКСУАЛНО НАСИЛСТВО**

Во овој дел се даваат информации за мотивираноста, желбата за соработка, отвореноста и постигнувањата на лицето (жртвата на сексуално насилство). Се елаборираат активностите предвидени со Планот за психо-социјална интервенција – третман по однос на дефинираната цел на третманот, резултатите, редовноста во посетата на советувашишните средби и степенот на надминување на последиците од доживеаното насилство.

Датум

Стручно лице

АНЕКС – ОБЕЗБЕДУВАЊЕ ФИЗИЧКА ПРИСТАПНОСТ ЗА ЛИЦА СО ФИЗИЧКА ПОПРЕЧЕНОСТ¹⁵

Пристапност

1. Под услови за употреба на помагала на лицата со попреченост (во натамошниот текст: услови за употреба на помагала) се подразбираат:
 - простор потребен за движење со инвалидска количка;
 - простор потребен за употреба на стап, патерици и одалки;
 - простор потребен за употреба на бел стап и куче-водич.
2. Доколку за одреден објект не се предвидени елементи на пристапност, техничкото решение за објектот треба да ги задоволи условите за употреба на помагалото.

За потребата од совладување на висински разлики во просторот, во кој се движат лицата со попреченост и со смалена подвижност, елементи на пристапност се: рампи, скалишта, лифтови, вертикална подигачка платформа и косо подигачка склоплива платформа.

1. Рампата се користи како елемент за пристапност за потребите од совладување на висински разлики исклучиво до 120 см, во внатрешниот или надворешниот простор. Рампата, независно дали се наоѓа во внатрешен или надворешен простор, треба да биде изведена од материјали кои спречуваат секакво лизгање.

2. Рампата треба да има:

- дозволено накосување исклучиво до 1 : 20 (5 %);
 - светла широчина од најмалку 120 см во надворешниот простор, односно најмалку 90 см во внатрешниот простор;
 - на секои 6 метри должина на рампата да има место за одмор со најмала должина од 150 см;
 - изведена ограда со ракофати на незаштитените места;
 - ракофати со дијаметар од 4 см, обликувани на начин да можат да се опфатат со дланката, поставени на две височини – од 60 см и од 90 см, продолжени во однос на настапната плоча од рампата за 30 см, со заоблен завршеток;
 - на оградата на рампата која се наоѓа во надворешниот простор, ракофатот да биде изведен од материјал кој не е осетлив на термички промени;
 - ограда со полнеж од стакло треба да биде видливо обележена со ознаките за пристапност.
3. По исклучок од став (1) на овој член, во надворешен простор, кога за тоа не постојат услови, за потребите од совладување на висински разлики поголеми од 120 см може да се предвиди рампа согласно став (2) на овој член.

Скалиштето треба да има:

- височина на скалило од најмногу 15 см;
- широчина на скалилото од најмалку 33 см;
- светла ширина на скалишен крак во внатрешен простор од најмалку 110 см;
- светла ширина на скалишен крак во надворешен простор од најмалку 120 см;
- раб на газиштето кој ќе биде обработен со материјал кој ќе спречи лизгање и да биде визуелно контрастен во широчина од најмалку 2 см;
- ракофати на заштитната ограда на скалиштето кои ќе бидат изведени во континуитет по целата должина, а на почетокот и на крајот од скалиштето да бидат продолжени во однос на настапната плоча од скалиштето за 30 см, со заоблени завршетоци;

¹⁵ „Службен весник на Република Македонија“ број 130/09, ПРАВИЛНИК ЗА НАЧИНОТ НА ОБЕЗБЕДУВАЊЕ НА НЕПРЕЧЕН ПРИСТАП, ДВИЖЕЊЕ, ПРЕСТОЈ И РАБОТА НА ЛИЦАТА СО ИНВАЛИДНОСТ ДО И ВО ГРАДБИТЕ, Министерство за транспорт и врски.

- ракофати на оградите од скалиштето кои ќе бидат изведени на начин кој ќе овозможи да биде опфатен со дланката;
- ракофати на оградите од скалиштето во надворешен простор кои ќе бидат изведени од материјал кој не е осетлив на термички промени;
- скалишниот крак со широчина од 250 см и повеќе треба да биде изведен со средишен ракофат;
- пред првото и по последното скалило треба да биде изведено релјефно поле на предупредување со широчина од 40 см преку целата широчина на скалиштето, со релјефна површина опишана во членот 8 од овој Правилник;
- ограда со исполна од стакло, која треба да биде видливо обележена со ознаките за пристапност.

1. Лифтот се применува како елемент на пристапност за потребите од совладување на висински разлики поголеми од 120 см во внатрешен или надворешен простор.

2. Лифтот треба да има:

- внатрешни димензии од најмалку 110 x 140 см;
 - врата со широчина на светлиот отвор од најмалку 90 см, која треба да биде лизгачка или да се отвора нанадвор во однос на кабината на лифтот;
 - повикувачка и управувачка табла на која командните копчиња ќе бидат контрастно изведени, со релјефно препознатливи броеви на катовите и со други информации на Брајова азбука;
 - ракофат во лифтот кој ќе биде на височина од 90 см;
 - најава на катовите која треба да биде визуелно-светлосна и звучна.
3. Кога лифтот се наоѓа во јавен или деловен објект од членот 5, став (2), точки 5 и бод овој Правилник, лифтот треба да има и говорно најавување на катовите.
4. Од влезната врата на објектот до лифтот треба да има релјефна линија на водење со широчина од најмалку 40 см, со релјефна обработка.
5. Кога совладувањето на висинските разлики се решаваат со повеќе лифтови, тогаш најмалку еден лифт треба да биде согласно одредбите на став (2) од овој член.

1. Вертикалната подигачка платформа се применува како елемент на пристапност за потребите од совладување на висински разлики поголеми од 120 см во внатрешен или надворешен простор, кога тоа не може да се реши со лифт или со друг елемент на пристапност пропишан со овој Правилник.

2. Вертикалната подигачка платформа треба да има:

- настапна површина од најмалку 110 x 140 см;
- бочни страни на платформата затворени до височина од 120 см;
- влезна врата со широчина на светол отвор од најмалку 90 см, која треба да биде лизгачка или да се отвора кон надвор.

1. Косо подигачката склоплива платформа се применува како елемент на пристапност за потреби од совладување на висински разлики поголеми од 120 см во внатрешен или надворешен простор, кога тоа не може да се реши со лифт или со друг елемент на пристапност утврден со овој Правилник.

2. Косо подигачката склоплива платформа се поставува на бочните скалишни сидови или на скалишната ограда, која се води по целата должина.

3. Косо подигачката платформа треба да има:

- настапна површина од најмалку 90 x 100 см;
- бочна подна преклопна заштита со височина од 20 см и преклопен заштитен ракофат.

1. Влезниот простор во објектите е влез до кој се доаѓа директно од јавната пешачка површина или со помош на елементите на пристапност за совладување на висинските разлики.

2. Влезниот простор треба да има:

- еднокрилна врата со широчина на светлиот отвор од најмалку 110/210 см, или двокрилна врата со широчина на светлиот отвор од најмалку 2 x 90/210 см, која е лизгачка или која се отвора нанадвор;
- пристапна квака согласно одредбите на членот 30 од овој Правилник;
- праг на вратата кој не е повисок од 2 см;
- стругач и чистач за чевли изведен од материјал кој не се собира, вградени во висина на подот;
- изведена лизгачка врата со широчина на светлиот отвор од најмалку 90 см, во случај кога главната влезна врата е кружна;
- ознака за насоката на отворање на вратата;
- видливи ознаки поставени на височина од 90 до 160 см, во случај кога влезната врата и преградните ѕидови на влезниот простор се изработени од стаклени површини поголеми од 1,5 м², без пречки;
- ветробран со должина од 240 см;
- премин со полукружна ограда со светла широчина од најмалку 90 см, кај насочувачките влезови
- осветлување на ниво од 200 лукса
- електрични инсталации изведени во согласност со одредбите на членот 29 од овој Правилник.

Комуникациите треба да бидат со:

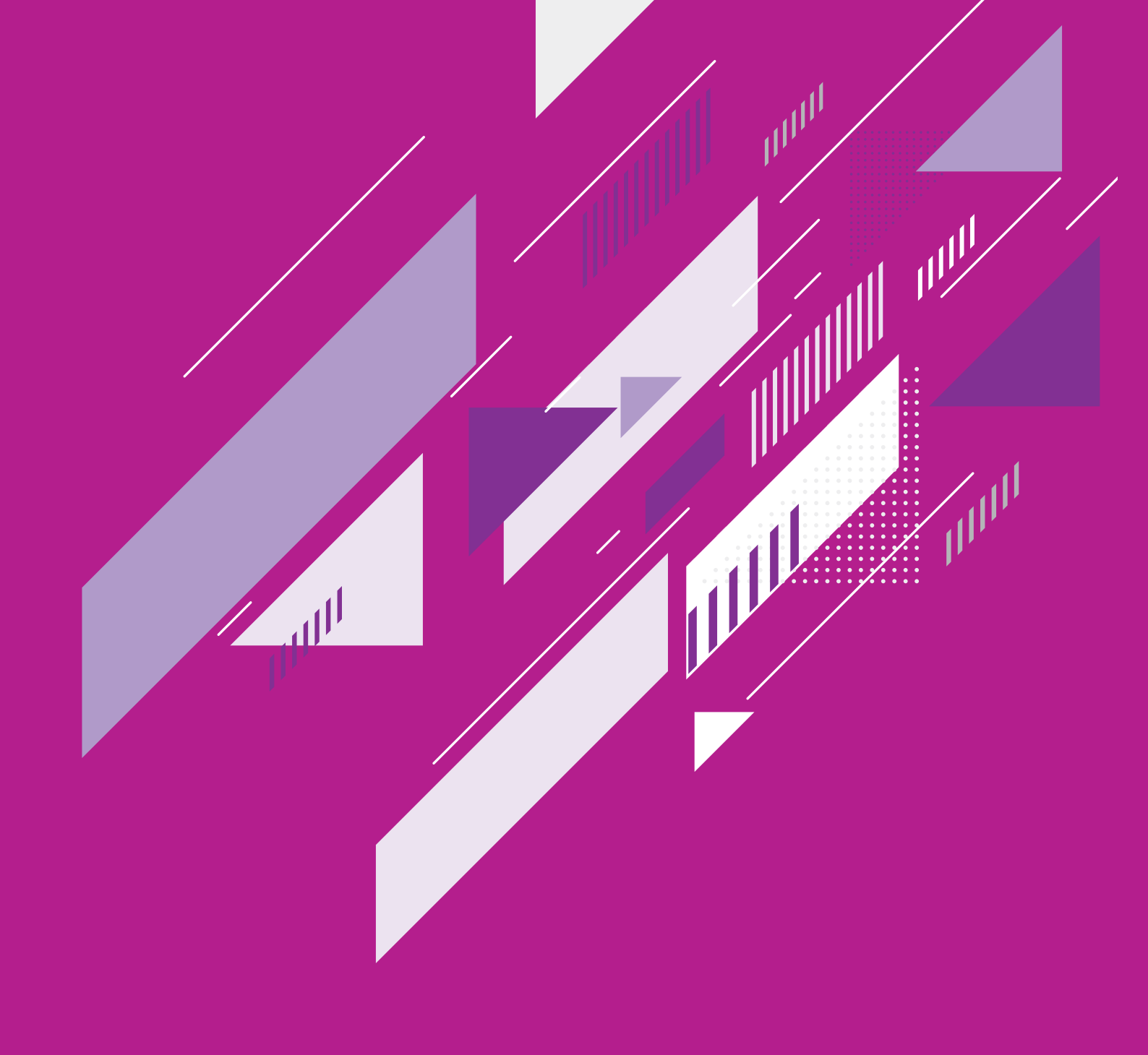
- широчина на ходникот од најмалку 150 см;
- површини по кои се оди на исто ниво;
- површини по кои се оди, а кои не се на исто ниво, меѓусебно поврзани со елементи за пристапност за совладување на висински разлики согласно овој Правилник;
- врати на комуникациите изведени без праг, со светла широчина на отворот од најмалку 90 см;
- врати со пристапна квака според одредбите на членот 30 од овој Правилник;
- влезните врати кои од комуникациите водат во други простори и простории, станови и сл. треба да бидат изведени со праг кој нема да биде повисок од 2 см;
- видливо поставени ознаки на височина од 90 до 160 см, во случај кога влезната врата и преградните ѕидови на комуникациите се изработени од стаклени површини поголеми од 1,5 м², без пречки;
- осветлување на ниво од 100 лукса;
- растојание помеѓу оградите од најмалку 90 см, на местата каде што движењето се насочува со огради;
- инсталациска и друга опрема поширока од 10 см треба да биде вградена и/или поставена во ниши на ѕидовите (противпожарни апарати, противпожарни црева и млазници);
- електрични инсталации согласно одредбите на членот 29 од овој Правилник;
- ознаки на комуникациите поставени во распон на височина од 120 до 160 см.

За обезбедување на универзален пристап, значајно е обезбедување и на тоалет, кој е во склоп на Центарот.

1. Тоалетот треба да има:

- врата со широчина на светлиот отвор од најмалку 90 см, која се отвора нанадвор;

- пристапна квака согласно одредбите на членот 30 од овој Правилник;
- вграден механизам за отворање на вратата однадвор во случај на повик за помош;
- електрични инсталации изведени согласно член 29 од овој Правилник;
- тоалетна школка заедно со даска за седење со височина од 45 до 50 см;
- до тоалетната школка да бидат вградени два држача за раце со должина од 90 см, поставени на сид на височина од 80 до 90 см од површината на подот;
- најмалку еден држач за рацете, кој треба да биде преклопен, и тоа оној од пристапната страна на веќе-школката, а другиот може да биде фиксно прицврстен на подот;
- раздалеченоста на предниот раб на тоалетната школка од сидот треба да биде најмалку 65см;
- уредот за пуштање на вода од казанчето треба да биде поставен на височина од 70 см од површината на подот или да биде изведено сензорско пуштање на вода во тоалетната школка;
- вграден мијалник со широчина од најмалку 50 см, поставен на височина од 80 см, со одводна цевка сместена во сидот или покрај сидот;
- славина – еднорачна мешалка или вградено сензорско отворање и затворање на водата;
- широчина на слободен простор пред тоалетната школка од најмалку 90 см;
- широчина на слободен простор пред мијалникот од најмалку 90 см;
- слободен простор за свртување на инвалидска количка во радиус од најмалку 150 см;
- закосено огледало чиј долен раб ќе биде поставен на височина од 100 см;
- закачалка за облека поставена на височина од 120 см;
- алармен уред со прекинувач на притисок или на врвца за повлекување, поставен на височина од 60 см;
- друга опрема достапна од инвалидска количка, која нема да пречи на движењето, прицврстена на сид, изведена контрастно во однос на подот и сидовите;
- во случај кога тоалетот е во јавна употреба, треба да има посебен влез, издвоен од машките и женските санитарни групи;
- од влезната врата на објектот до вратата на јавниот тоалет треба да биде изведена тактилна патека на водење во широчина од најмалку 40 см, изведена релјефно со жлебови поставени во правец на движењето.

**Програма за психо-социјално
советување во кризен
центар за жртви на сексуално
насилство**

јуни, 2019

Издавач:

ХЕРА - Асоцијација за здравствена едукација и истражување

Автор:

Весна Матевска

Уредничка:

Маја Балшиќевска

Дизајн и внатрешно уредување:

Григор Унковски

Лектура:

Виолета Танчева-Златева

Програмата е финансирана
од Европската Унија

Овој документ беше подготвен во рамките на проектот „Техничка помош на Владата и на организациите на граѓанското општество за решавање на недостатоците во обезбедувањето услуги и усогласување со минималните стандарди утврдени со Конвенцијата на Советот на Европа за спречување и борба против насилството врз жените и семејно насилство“ имплементиран од ХЕРА – Асоцијација за здравствена едукација и истражување, во рамки на Регионалната програма на ЕУ - UN Women „Спречување на насилството врз жените во Западен Балкан и Турција: Имплементирање на норми – промена на ставови“.

Овој документ беше изработен со финансиска поддршка на Европската Унија. Сите содржини во него се единствена одговорност на ХЕРА и не нужно ги одразуваат ставовите на Европската Унија. Содржината на овој документот не нужно ги одразува ставовите на UN Women, Извршниот одбор или земјите-членки на Обединетите нации. Ознаките во овој документ не подразбираат мислење за правниот статус на која било земја или територија, или нејзините органи или за ограничување на границите. Текстот не е уреден според официјалните стандарди за објавување и UN Women не прифаќа никаква одговорност за грешки.

СТРУКТУРА НА ПРОГРАМАТА

За психо-социјално советување на жртви на сексуално насилство се препорачува длабинска психотерапија, трансакциска анализа, когнитивно-бихејвиорална, плеј терапија и сексуална терапија. Комбинацијата на различни техники и правци исто така може да одговара и се препорачува. Фокусот и начинот на работа зависи од соодветно воспоставената комуникација и врска меѓу терапевтот и лицето. Имајќи предвид дека најчести жртви се жени/девојки кои преживеале сексуално насилство од машка личност, се препорачува да се внимава на родовиот аспект при изборот и ангажирањето на психотерапевти/психотерапевтки, со цел заштита од ревиктимизација и избегнување на контратрансфер.

ПРОЦЕНА И КРИТЕРИУМИ ЗА ВКЛУЧУВАЊЕ ВО ПРОГРАМАТА

Процена и критериуми за вклучување на жртви на сексуално насилство

При прием на жртва на сексуално насилство, се врши интервју со цел собирање основни демографски информации, претставување на проблемот, факторите кои придонеле за него, перцепција за помошта која се бара или за која било претходна помош која била добиена. Приемот, процената и критериумот за вклучување го врши едно стручно лице (психолог, социјален работник или друго стручно лице) од Кризниот центар кој ќе работи со лицето жртва на сексуално насилство. Стручното лице треба да земе социјална анамнеза (види анекс 1) и да отвори досие за секој индивидуален случај.

Времетраење на програмата

- 25 сесии, 4-5 месеци, 1 или 2 сесии во неделата, по 1 час (зависно од случајот, можни се и повеќе средби).

Цели на програмата

- Да се добијат релевантни информации со кои ќе се оценат силните страни, потребите и личните капацитети на жртвите за да може да се процени соодветниот пристап во психотерапијата.
- Да се овозможи зајакнување на стратегиите за справување со насилството и посттравматското стресно растројство.
- Кризниот центар да обезбеди промислена, моментална и фокусирана интервенција за актуелните итни проблеми на жртвата.
- Да се обезбеди координативен пристап помеѓу давателите на услуги со цел сензитивна и делотворна поддршка која ќе поаѓа од потребите и интересите на жртвата и ќе превенира повторна ревиктимизација.

Критериуми за прием во програмата

- Жени кои доживеале сексуално насилство;
- Жени кои се сместени во засолниште за жртви на сексуално насилство;
- Жени кои се сместени во засолниште за жртви на трговија со луѓе;
- Жени кои имаат сериозни психотични симптоми и дисоцијација или се биполарни, во активна манична фаза, не се вклучуваат во групата;
- Малолетни деца под 18 години кои доживеале сексуално насилство.

ЧЕКОРИ ВО ПРОЦЕСОТ НА ПСИХО-СОЦИЈАЛНО СОВЕТУВАЊЕ

Жртвата е препратена од Центар за социјална работа, Центар за упатување жртви на сексуално насилство, Засолниште за жртви од сексуално насилство или друга специјализирана услуга, полиција, здружение на граѓани, или пак самата жртва бара услуга од Кризниот центар.

- Социјален работник/психолог врши прием на жртвата и отвора досие.
 - При приемот и понатамошната работа, со жртвите се разговара во пријатна и безбедна просторија во која лицето жртва се чувствува безбедно и доверливо. При секој контакт со жртвата се пристапува со доверба и целосна почит на нејзиното достоинство.
 - Кога жртвата е лице под 18 години, податоците се земаат од родители или старател, а интервју со малолетно лице врши стручно лице за работа со деца под 18 години. Дополнително, родителот односно старателот потпишува согласности и изјави согласно стандардите за работи во име на малолетното лице.
- Терапевтите, кои го водат психотерапискиот третман, прават процена и план за работа.
- Во случај да се констатираат психички растројства, проблеми со зависности и растројство на личноста, жртвата се препраќа, стручно лице за зависности или во соодветна установа.
- Терапевти заедно со социјалниот работник прават индивидуална процена на ризик за секое лице, пред почетокот на психотерапискиот третман.
- Терапевтите, кои го водат психотерапискиот третман, прават избор на техника за психотераписка работа и за видот на психо-социјална интервенција.

Области на процена во процесот на психо-социјално советување

- Безбедност – правење на план за безбедност и негово формализирање. По потреба, се склучува и психотераписки договор за заштита на жртвите од самоубиство.
- Структура на личноста и искуството на личноста од злоупотреба/насилство (историјат на односите/врските со насилникот – доколку станува збор за континуирано насилство); објаснување за последниот најзначаен инцидент; типовите на злоупотреба или други форми на насилство кои личноста ги доживеала; некои дополнителни информации (дали личноста се соочува и со некои други проблеми, вклучувајќи користење на алкохол и психоактивни супстанции); одредување на силните страни на личноста, одбранбените механизми и нејзините развојни и емоционални капацитети.
- Влијание на злоупотребата/насилството врз детето (ако има дете и ако тоа е сведок на насилството). Може да се размислува за работа со детето, упатување, односно покренување на соодветна постапка пред надлежен судски орган доколку детето е директно засегнато од злоупотребата.

Техники и користени материјали за процена во процесот на психо-социјално советување

Тестовите за процена се користат по потреба, согласно индивидуалните потреби и состојбата на жртвата. Тестовите не смее да се задаваат на првите средби, особено не во периодот кога жртвата не е запозната со работата и тимот на Кризниот центар. Еве дел од тестовите и прашалниците кои може да се користат (а може да се вклучат и дополнителни):

- Скала за симптоми на посттрауматски стрес;

- ММПИ-инвентар на личноста;
- Бекова скала за процена на депресија;
- Скала за решавање конфликти;
- Прашалник за анксиозност.

ВАЖНО: Психологот/терапевтот кој ја прави процената на лицето дава серија на тестови/тест за интелектуални способности, тест на личност и си слично, според својата лична процена. Ова е значајно за да се процени структурата на личноста и да може да се добијат насоки според кои може да се работи со лицето. Тест на личност и некои од горенаведените прашалници се потребни за да се направи процена на присуство на симптоми, како и процена на его силите на лицето. Согласно социјалната анамнеза и психолошкиот наод и мислење, терапевтот ќе знае и каква програма да направи за работа, усогласена со индивидуалните потреби и можности на секое лице.

Области/теми на кои треба да се работи во процесот на психо-социјално советување

1. Правење на мрежа за поддршка
2. Силни страни и лични капацитети, пријатни и позитивни искуства и активности
3. Идентификување на безбеден простор
4. Истражување на злоупотреба во детството
5. Идентификување на сили, лични капацитети и значајни цели за закрепнување
6. Идентификување на стравовите поврзани со закрепнувањето и промените
7. Идентификување на активатори за флешбекови, стравови и фобии
8. Вежби за дишење и опуштање
9. Справување со стравови/кошмари
10. План за справување со панични напади
11. Управување на негативните мисли и верувања
12. Идентификување и спречување на самоповредувачките однесувања
13. Справување со срамот
14. Справување со себеобвинувањето
15. Воспоставување на здрави релации и односи
16. Истражување на митовите за сексуалноста, воспоставување контакт со себеси и подготовка за нови сексуални искуства и задоволство
17. Справување со тага и загуба
18. Изразување лутина и искажување на потреби
19. Справување со секојдневните грижи
20. Себенаградување и прославување на успеси и промени
21. План и подготовка за справување со неуспех
22. Врски, конфронтација и простување
23. Одлука и план за понатамошна грижа и славење на животот, реинтеграција во општеството

ВАЖНО: Доколку лицето има деца, потребно е и тие да се опфатат како тема на работа во смисла на зајакнување на родителската улога – како да се справува со своите проблеми и конфликти, како да ги подобри родителските вештини (мајчинство/татковство), разработка на грижите и стравовите.

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

364-784:364.633

364-784:343.541

МАТЕВСКА, Весна

Стандарди и процедури за работа на Кризен центар за жртви на сексуално насилство / [автор Весна Матевска]. - [Скопје] : ХЕРА - Асоцијација за здравствена едукација и истражување, 2019. - 34 стр. : табели ; 30 см

Фусноти кон текстот. - Публикацијата е во рамки на проектот: "Техничка помош на Владата и на организациите на граѓанското општество за решавање на недостатоците во обезбедувањето услуги и усогласување со минималните стандарди утврдени со Конвенцијата на Советот на Европа за спречување и борба против насилството врз жените и семејното насилство" во рамки на Регионалната програма на ЕУ и UN Women "Спречување на насилството врз жените во Западен Балкан и Турција: Имплементирање на норми - промена на ставови.". - Содржи и: Прилози ; Програма за психо-социјално советување во кризен центар за жртви на сексуално насилство

ISBN 978-608-4859-19-2

а) Кризен центар за жртви на сексуално насилство - Стандарди и програма
COBISS.MK-ID 110664458

